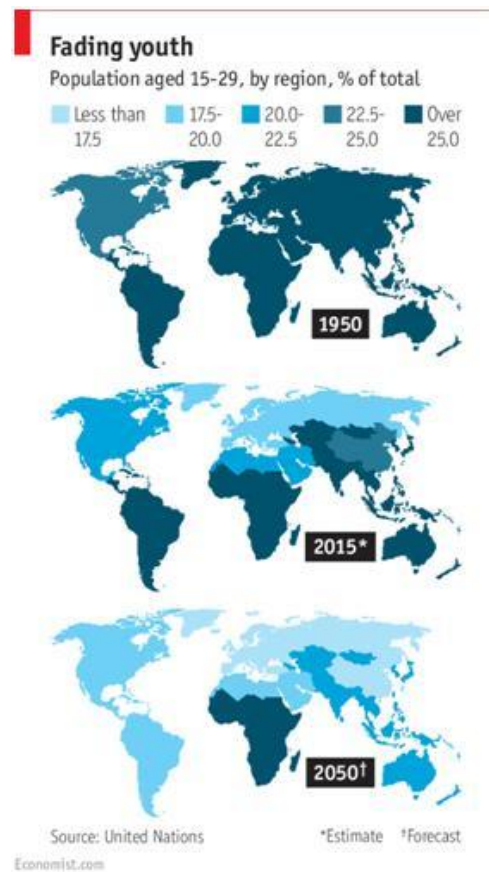


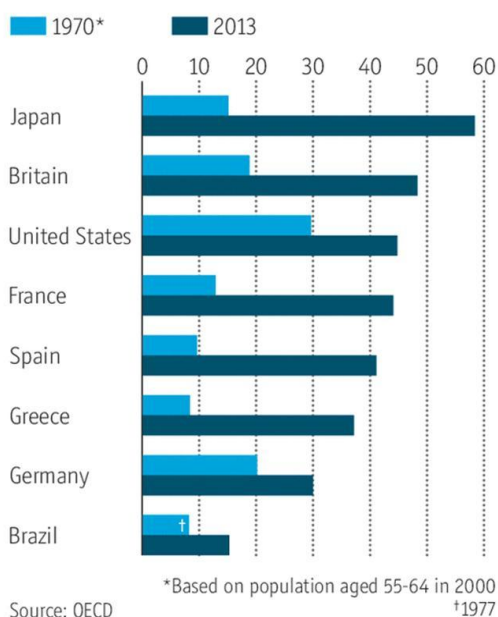
A millenniumi nemzedék

Azt írja az Economist¹ hogy sosem voltak még ilyen okosak és iskolázottak a fiatalok, mint most, de az idősebbek és a munkajogi szabályok gyakran megakadályozzák, hogy kifejtsék tehetségüket. A világ egynegyede, 1,8 milliárd ember tartozik a 15-30 év közötti korosztályba, és bár az egyes országokban sorsuk, helyzetük igencsak eltérő, sok bennük a közös vonás is. Valamennyien az okostelefonok korában és a fenyegető pénzügyi világválság árnyékában nőttek fel, jó oktatásra, stabil munkahelyre, otthonra és társra vágnak. Rugalmas munkaidőben szeretnének dolgozni, és napi hat órát online eltölteni. A vállalatok – a világ bármely táján – egyre nehezebben értik meg az „ezredfordulósokat”, viselkedésük egyre több gondot okoz. Szeretik a közösségi élményeket, mindent „megosztanak”, szeretnek hálózatban dolgozni, szórakozni és állandóan dicséretre, elismerésre vágnak. Mivel otthon ezt meg is kapják, félő, hogy később sok kudarc éri majd őket. A gazdag országokban szinte sohasem akarnak kinőni a kamaszkorból és még egyetemi tanulmányaik során sem szívesen konfrontálódnak a



Hitting the books

Population aged 25-34 with tertiary education
% of age group



kellemetlen eszmékkal, gondolatokkal. A liberalizmus a fejlődő országokban is hódít körükben, kevésbé rasszisták mint szüleik voltak, talán túlzottan is érzékenyek a társadalmi gondokra.

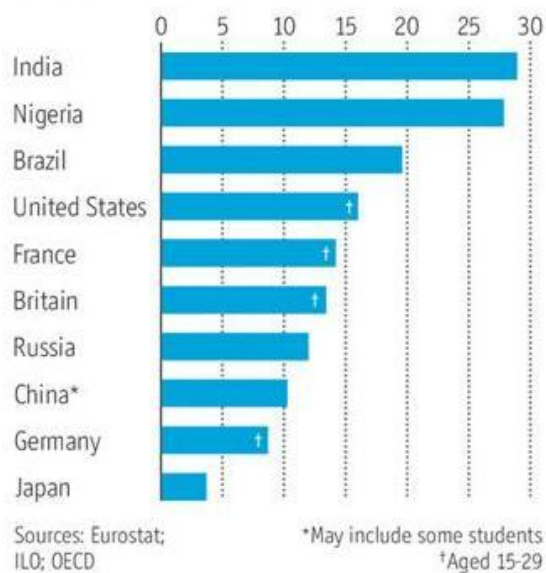
A mérhető intelligencia sok országban évtizedek óta nő, a jobb táplálkozásnak és a tömeges beiskolázásnak köszönhetően. A fiatalok még sohasem voltak ilyen műveltek, mint most. A 25-34 éveseknek Japánban közel 60, Nagy Britanniában közel 50 százaléka rendelkezik felsőfokú végzettséggel. (1970-ben e két országban még csak 15, illetve 18 százalék volt az arányuk). Amerikában 45, Nyugat-Európában 30-40, Brazíliában 15 százalékos a diplomás fiatalok aránya korcportjukban, nálunk 30 százalék.

¹ 2016 január 23-i szám.

Ugyanakkor e művelt és képzett fiatalok jelentős része nem jut munkához. A világ legtöbb részén körüben kétszer olyan magas a munkanélküliség, mint az idősebbeknél. A közepes jövedelmű országokban a fiatalok több, mint 25, a gazdag országokban 15 százaléka már nem tanul, de még nincs munkahelye. A görögöknél és spanyoloknál a fiatalok 48, az olaszoknál 40 százaléka munkanélküli. Magyarországon helyzetük javult (már csak 20 százalék az állás nélküli fiatal), de ez részben a növekvő külföldi munkavállalásnak köszönhető. A munkaerőpiacon sohasem volt olyan erős a verseny, mint most, és a szabályozások a már munkában állóknak kedveznek, az idősebbeket védik a felmondástól, a fiatalokra pedig sok esetben csak az ismételt gyakornoki vagy a státus nélküli szerződéses állás vár. Kegyetlen dolog jól képzetten, de évekig munkára várva kezdeni az életet.

What a waste

Young people not in employment, education or training (NEETs), 2014 or latest
% of population aged 15-24



Economist.com



Az oktatás olyan drága, hogy sok fiatal csak súlyos eladósodás árán tud diplomát szerezni. A legjobb állásokat és szórakozási lehetőségeket a nagyvárosok (megacities) kínálják számukra, ahol csak drágán lehet lakáshoz jutni. A kor viszont a

millenniumi generáció elitjének határozottan kedvez. Ők a többnyelvű, globálisan gondolkodó digitális benmszülöttek. A facebookos Zuckerberg, a googeles Sergey Brin és Larry Page, az instagramos Kevin Systrom már azelőtt megváltoztatták a világot, mielőtt még harmincas éveikbe léptek. A világgazdasági folyamatok nem csupán nekik kedveznek; azokat ők alakítják. A digitális start-upok világában egy jó ötlet gazdája sokkal hamarabb lesz milliomos, mint annak idején a Rockefellerek és Carnegiek.

A 15-30 év közötti fiatalok döntő része, 85 százaléka a fejlődő országokban él. Körüben inkább a beiskolázási arányok növekedése a figyelemre méltó, nem annyira a műveltség és a

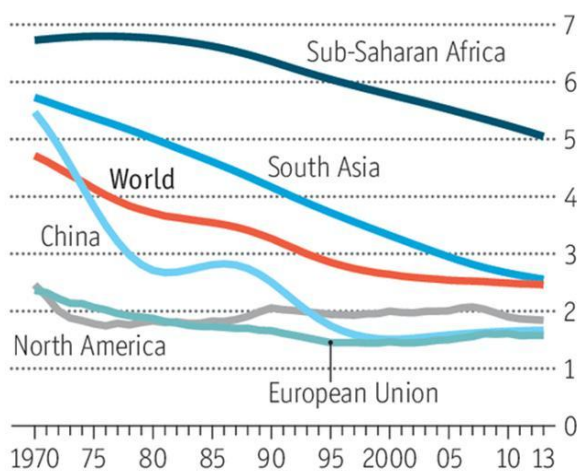
képzettségé. (Indiában például több év iskolabajárás után sem tud a gyerekek jelentős része írni és olvasni, egy finn iskolás 170-szer nagyobb eséllyel teljesíti jól a PISA-tesztet, mint egy mexikói.) Afrikában és az arab országokban a magas munkanélküliség miatt sok fiatal férfi az anyagi feltételek híján nem tud megőszülni – a frusztráltság és a szexuális kielégítetlenség pedig az Iszlám Állam, a Boko Haram és más fegyveres csoportok kötelékeibe hajtja őket. Kínában és India egyes vidékein a nemi arányok megbomlottak, és fiatal férfiak milliói örök legénysorsra vannak ítélve. Ez az előbbihez hasonló, súlyos konfliktusképző tényező. A

jelenség biológiai hátterét „reprodukciós kudarcnak” nevezik. Fekete Afrika fiataljai ugyanakkor tömegesen választanak egy egészséges kiutat: saját kisvállalkozásokat nyitnak.

A felnőtté válás útja a mai fiatalok számára göröngyösebb, mint korábban. Sokan tanulnak huszas éveik közepéig, és a gyermekvállalást harmincas éveik végére halasztják. A születések száma Észak-Amerikában, de főként Európában alacsony szinten stagnál, és erre süllyedt le a kínai mutató is. Fekete-Afrikában és Dél-Ázsiában is kevesebb gyermek születik.

Think of the expense

Total fertility rate, births per woman



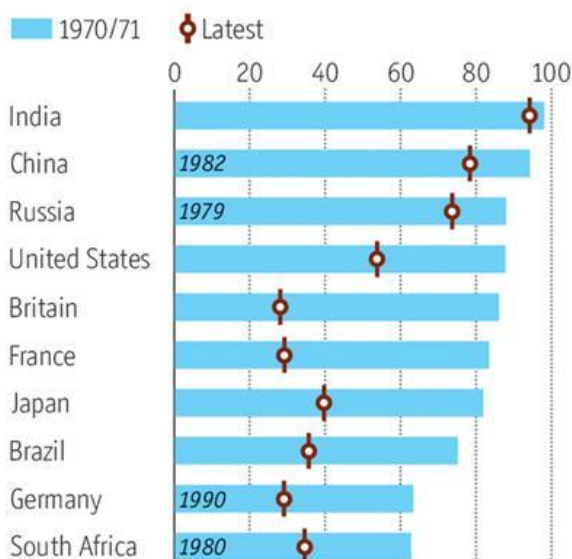
Source: World Bank

Economist.com

Mindezek következtében a globális termékenységi mutató, amely 1960-ban még 5 gyermek volt egy nőre számítva, ma már csak 2,5. Az OECD-hez tartozó, fejlett ipari országokban a házasságon kívül született gyerekek aránya 1980 és 2007 között megháromszorozódott (33 százalék), miközben a válásoké duplára nőtt. Ez súlyos gondok kiindulópontja: akit nem a saját apja és anyja nevel fel, az gyengébb lesz a tanulásban, felnőttként kevesebbet fog keresni és majdani házassága is ingatagabb lesz.

Look before you leap

Women aged 25-29 who have ever been married
% of total

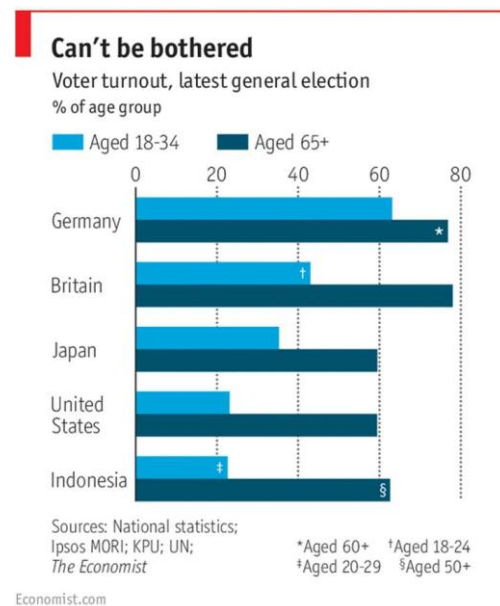


Source: UN

Economist.com

Érdekesen alakulnak az „intergenerációs transferek”. A történelem során mindig az idősek támogatták a fiatalokat. A családon belül ez most is így van. A gazdag országok költségvetése azonban az előregedés következtében már többet költ az idősek nyugdíjára és egészségi ellátására, mint a fiatalok oktatására. Ezt a költségvetés hitellel fedezi, az eladósodás pedig majdan a fiatalok nyakába zúdul. Egy nemzetközi kutatás szerint Magyarország is azon országok közé tartozik, ahol a közösségi- és magán erőforrások nettó folyama már az öregeknek kedvez.

Meglepő, hogy a fiatalok kevésbé vesznek részt a politikában, nem bíznak a pártokban. Amerikában a 2014-es időközi választásokon a 18-34 éveseknek csak a 23 százaléka szavazott, szemben a 65 éven felüliek 59 százalékaival. Nagy Britanniában 2015-ben a 18-24 évesek 43 százaléka, a 65 feletiek 78 százaléka voksolt. Nálunk a 25 év alattiaknak csak a fele megy el szavazni és a hajlandóság az életkor emelkedésével nő. Nagyobb az esélye a győzelemre annak a politikai pártnak, melyet az idősek támogatnak. Ez pedig döntő hatással van az erőforrások nemzedékek közötti elosztására. (Ezen választási reformmal lehetne változtatni: ha a szülők kiskorú gyermekeik nevében is szavazhatnának – néhány évvel ezelőtt ez nálunk is vitatéma volt.)



Miközben egyes szegény országok munkanélküli fiataljai hivatásos gyilkosnak állnak, a gazdag országokban beletörődnek sorsukba: semmi lázadás, semmi nemzedéki forrongás. Pedig korábban a fiatal nemzedékek kikövetelték maguknak a jövőt. Most mintha félnének tőle. Lehet, hogy érzik, ez már nem az ő világuk lesz. Az elit még kihasználja majd az információtechnológián és DNS-manipuláción alapuló hallatlanul nagy lehetőségeket, de a többség helyébe szoftverek, algoritmusok és robotok lépnek.

Bp, 2016. február 2.

Kiss Károly

közgazdász és társadalomkutató

(Megjelent a Magyar Nemzet 2016. február 19-i számában)

The Economist January 23rd – 29th 2016
Generation Uphill

